

Oblicza empatii
w procesie
adaptacji
do rodzicielstwa

Rodzicom

Maria Kaźmierczak

Oblicza empatii w procesie adaptacji do rodzicielstwa

Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR
Warszawa 2015

Recenzje:

prof. UŁ, dr hab. *Eleonora Bielawska-Batorowicz*

prof. dr hab. *Janusz Trempała*

Redaktor prowadząca:

Anna Raciborska

Redakcja:

Magdalena Pluta

Korekta:

Joanna Barska

Projekt okładki:

Katarzyna Juras

Copyright © 2015 by Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.

Publikacja dofinansowana przez Uniwersytet Gdański

ISBN 978-83-7383-732-4

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.

ul. Wiślana 8, 00-317 Warszawa

tel./fax 22 826 59 21, 22 828 95 63, 22 828 93 91

dział handlowy: jak wyżej, w. 105, 108

e-mail: info@scholar.com.pl

www.scholar.com.pl

Wydanie pierwsze

Skład i łamanie: WN Scholar (*Jerzy Łazarski*)

Druk i oprawa: Mazowieckie Centrum Poligrafii, Marki k/Warszawy

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	9
------------------------	---

CZĘŚĆ I PREZENTACJA ZAGADNIENI

<i>ROZDZIAŁ I</i>	
RODZICIELSTWO JAKO ZMIANA ŻYCIOWA	17
1.1. Zagadnienie podejmowania ról rodzicielskich – problemy definicyjne	17
1.2. Przejście do rodzicielstwa w perspektywie cyklu życia rodziny i jednostki	20
1.2.1. Przejście do rodzicielstwa jako etap w ciągu życia człowieka na przykładzie modeli fazowych. Pojęcie generatywności	22
1.2.2. Przejście do rodzicielstwa jako etap w ciągu życia człowieka na przykładzie modeli cyklicznych	26
1.2.3. Przejście do rodzicielstwa jako normatywna zmiana w cyklu życia systemu rodzinnego	30
1.3. Rodzicielstwo w perspektywie współczesnych wyzwań	36
1.3.1. Adaptacja do macierzyństwa jako proces	38
1.3.2. Adaptacja do ojcostwa jako proces	43
1.4. Emocjonalne funkcjonowanie kobiet i mężczyzn jako wskaźnik adaptacji do rodzicielstwa	50
1.5. Adaptacja do macierzyństwa i ojcostwa w perspektywie doświadczeń z rodziny pochodzenia	57

<i>ROZDZIAŁ II</i>	
RODZICIELSTWO JAKO ZMIANA W FUNKCJONOWANIU PARY	63
2.1. Satysfakcja ze związku w procesie adaptacji do rodzicielstwa – konstrukt wielowymiarowy	63
2.2. Rola czynników intra- i interpersonalnych dla zmian satysfakcji ze związku w procesie adaptacji do rodzicielstwa	74
2.2.1. Orientacje wobec macierzyństwa i ojcostwa a jakość relacji między rodzicami.	79
2.3. Dieta jako kryterium oceny satysfakcji małżeńskiej	83

2.4. Szkoła rodzenia jako forma wspierania partnerów w sytuacji okołoporodowej	87
--	----

ROZDZIAŁ III

OSOBOWOŚCIOWE UWARUNKOWANIA ADAPTACJI DO RODZICIELSTWA	90
3.1. Funkcjonowanie mechanizmów osobowościowych w procesie adaptacji do ról rodzicielskich	91
3.1.1. Wybrane uwarunkowania osobowościowe adaptacji do macierzyństwa i ojcostwa – przegląd badań.	94
3.1.2. Wybrane aspekty obrazu siebie a proces adaptacji do macierzyństwa	97
3.1.3. Obraz siebie jako matki i ojca a proces adaptacji do ról rodzicielskich.	100
3.2. Podmiotowe zasoby matek i ojców w teoretycznych modelach adaptacji do rodzicielstwa. Znaczenie empatii dla bliskich relacji i rodzicielstwa	103
3.3. Empatia jako potencjał jednostki i pary w procesie adaptacji do rodzicielstwa	108
3.3.1. Empatia a rozumienie relacji interpersonalnych i mechanizmy regulacji emocjonalnej	108
3.3.2. Empatia matek i ojców a ich emocjonalne przystosowanie do rodzicielstwa.	114
3.3.3. Empatia w parze rodzicielskiej a proces adaptacji do macierzyństwa i ojcostwa.	119

CZĘŚĆ II

BADANIA WŁASNE

ROZDZIAŁ IV

METODA	127
4.1. Problematyka i cele badań własnych	127
4.2. Założenia badawcze i model związków między zmiennymi	134
4.3. Narzędzia badawcze	142
4.4. Procedura badawcza	149
4.4.1. Model badawczy (ogólny i rozbudowany) – uzasadnienie koncepcji badawczej	150
4.5. Uczestnicy	152
4.6. Analiza statystyczna	154

ROZDZIAŁ V

WYNIKI	156
5.1. Znaczenie empatii dla adaptacji do rodzicielstwa	156

5.1.1. Mediacyjna rola globalnej satysfakcji w relacji empatii z funkcjonowaniem emocjonalnym	156
5.1.2. Kształtowanie obrazu rodzicielstwa w sytuacji okołoporodowej. Rola empatii.	174
5.1.3. Empatia partnerów a postrzegana, wieloaspektowa jakość związku małżeńskiego w sytuacji przejścia do rodzicielstwa.	182
5.1.4. Podsumowanie kluczowych wyników przeprowadzonego badania dotyczących znaczenia empatii dla adaptacji do rodzicielstwa.	189
5.1.5. DYSKUSJA. Rola empatii par zostających po raz pierwszy rodzicami w procesie adaptacji do rodzicielstwa	190
5.2. Moderująca rola obrazu siebie w relacji empatii z adaptacją do rodzicielstwa	199
5.2.1. Moderująca rola samooceny globalnej w relacji empatii z adaptacją do rodzicielstwa	199
5.2.2. Moderująca rola Ja relacyjnego-współzależnego i cielesnego w relacji empatii z adaptacją do rodzicielstwa	207
5.2.3. Podsumowanie kluczowych wyników przeprowadzonego badania dotyczących moderującej roli obrazu siebie (samooceny globalnej, Ja relacyjnego-współzależnego oraz Ja cielesnego) w relacji empatii z adaptacją do rodzicielstwa.	219
5.2.4. DYSKUSJA. Moderująca rola obrazu siebie w relacji empatii z adaptacją do rodzicielstwa	220
5.3. Rola relacji z własnymi rodzicami dla adaptacji do rodzicielstwa w kontekście własnej empatii partnerów	227
5.3.1. Analiza roli aktualnych relacji z własnymi rodzicami dla adaptacji do rodzicielstwa w kontekście własnej empatii partnerów	227
5.3.2. Empatia jako moderator zależności między retrospektywną oceną postaw rodzicielskich własnych rodziców w dzieciństwie a adaptacją do rodzicielstwa	237
5.3.3. Podsumowanie kluczowych wyników przeprowadzonego badania dotyczących roli relacji z własnymi rodzicami osób badanych, zarówno aktualnych (ocenianych przed porodem i po narodzinach dziecka), jak i ich wspomnień z dzieciństwa (retrospektywnie oceniane postawy rodzicielskie) dla adaptacji do rodzicielstwa w kontekście empatii partnerów.	258
5.3.4. DYSKUSJA. Ocena relacji z rodzicami – aktualnych oraz retrospektywnie ocenianych postaw rodzicielskich w kontekście roli empatii dla adaptacji do rodzicielstwa	259

PODSUMOWANIE	267
ZAKOŃCZENIE	279
BIBLIOGRAFIA	282
INDEKS NAZWISK	311